SEA/EIA 2010
Donovaly 25. - 26. máj 2010

SEA a EIA, prelínanie sa dvoch procesov v praxi

Tomáš Šembera, Ivan Šembera

Anotácia

Prvé skúsenosti z procesu SEA (strategické environmentálne hodnotenie) sú za nami. Stretli sme sa s dokumentáciami, ktoré mali od pár strán až po desiatky strán. Ale splnila SEA vždy svoj účel? Naozaj strategicky zhodnotila navrhovanú činnosť a pripravila územie pre ďalšie posudzovanie?

SEA a EIA (posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie) by sa mali vzájomne dopĺňať, ale neznamená to, že EIA by mala riešiť „nedoriešené body“ zo SEA. Obe dokumentácie sa líšia v podrobnosti riešenia, vo veľkosti hodnoteného územia, v miere podrobnosti informácií.

Tento referát pojednáva o rozdieloch a súvislostiach procesov EIA a SEA.

Abstract

We have made our first experience with SEA process and results. We have seen thin documents, as well as bulky documents. Has the SEA fulfilled its purpose at all? Has the activity proposed been strategically assessed and has the basis for further assessments been prepared?

Both the SEA and the EIA should complement each other but it does not mean that the EIA should solve “matters / issues not completed“ by the SEA. Solution details, the territory assessed, as well as the scope of details of EIA differ from those of SEA.

This paper explains the differences between processes of the EIA and the SEA, as well as their connections.

Úvod

Tento príspevok obsahuje dva príklady, dve reálne situácie, ktoré sa stali. Na ich základe sú navrhnuté kroky/body, ktoré podľa autora by bolo vhodné realizovať.

Nedotiahnutá SEA

Začneme príkladom, nemenované chránené vtáčie územie v Slovenskej republike. V rámci schvaľovania zmien a doplnkov územného plánu, v ktorom došlo k zmene funkčného využitia dotknutého územia z poľnohospodárskej pôdy na priemyselnú výrobu bolo realizované aj strategické posudzovanie – SEA. To bolo ukončené v zisťovacom konaní. Zmena územného plánu nadobúda platnosť, taliansky investor na základe súladu s územným plánom kupuje lokalitu a chce realizovať polyfunkčno-logistické centrum v súlade so schváleným územným plánom. Ďalší krok je posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti – EIA. A tu sa zistí, že štátna ochrana prírody nedala kladné stanovisko k zmene územného plánu a toto zamietavé stanovisko opätovne a logicky

použije aj pre proces EIA. A máme problém, krajský úrad životného prostredia preberá stanovisko štátnej ochrany prírody v plnom rozsahu a žiada zhodnotiť potrebu realizácie navrhovanej činnosti v kontexte ďalších navrhovaných stavieb, resp. zohľadniť pri posudzovaní vplyv záberu pozemkov (biotopov vtákov) doterajšie úbytky biotopov vplyvom výstavby v CHVÚ, t. j. od schválenia národného zoznamu chránených vtáčích území vládou Slovenskej republiky v roku 2003, a vplyv pripravovaného logistického parku vyhodnotiť ako výsledok kumulatívnych účinkov na predmet ochrany chráneného územia.

Uvedená pripomienka je logická a potrebná, ale mala byť riešená v procese SEA a nie v posudzovaní vplyvov činnosti na životné prostredie.

<u>Nerešpektovanie územnoplánovacích dokumentácií</u>
Druhý príklad, iná SEA, tentoraz v nemenovanom meste v Slovenskej republike, v rámci pripravovaných zmien a doplnkov je posúdená aj diaľnica, resp. jej trasovanie. SEA je ukončená v rámci zisťovacieho konania. Spracovateľ EIA zámeru na činnosť vedľa tejto budúcej diaľnice spracováva zámer a časť verejnosti, ako aj časť dotknutých organizácií mu vyčíta, že s touto diaľnicou vo svojej dokumentácii počíta, resp. ju má zahrnutú v hodnotenom území. To, že táto komunikácia je v územnom pláne VÚC, v územnom pláne dotknutého mesta, ako aj okolitých obcí, sa opomína. A je vznesená pripomienka, že by v dokumentácii EIA nemala predmetná diaľnica figurovať, lebo jej trasovanie ešte nie je presne určené a neprebehlo tu hodnotenie EIA.

Sme toho názoru, že trasovanie/umiestnenie/navrhovanie akýchkoľvek činností by malo byť spracované v rámci SEA, aj uvedené pripomienky majú svoju logiku a váhu, sú správne, ale predložené neskoro, mali byť spracované/vyhodnotené oveľa skôr a na inom stupni prípravy dokumentácie – v zadaní územného plánu/pri spracovaní zmien a doplnkov, teda úplne na začiatku umiestňovania stavieb.

<u>Čo s tým?</u>
Ako zamestnanec firmy, ktorá prvú dokumentáciu EIA spracovala pred 16 rokmi a na základe svojich skúseností vnímame SEA ako nástroj na doladenie územnoplánovacej dokumentácie, resp. rozvojových koncepcií, je to účinný nástroj, ak sa bude zodpovedne používať. Proces EIA je už doladenie konkrétneho projektu pred vydaním územného rozhodnutia.

Podobnosť dokumentácie EIA a dokumentácie pre územné rozhodnutie (DÚR) vo veľa parametroch je veľmi vysoká. Hodnotíme častokrát už naprojektované stavby s presne napočítanými vstupmi a výstupmi. Potreba takéhoto postupu je daná aj novelou č. 287/2009 Z. z., kde § 18 pri odchýlke od schválenej dokumentácie EIA – teda zmene navrhovanej činnosti, požaduje spracovať oznámenie o zmene navrhovanej činnosti podľa prílohy č. 8a. Teda logickou snahou je spraviť dokumentáciu EIA čo najpresnejšiu voči následnej dokumentácii pre územné rozhodnutie.

Práve v SEA je možná určitá voľnosť, potreba vstupných údajov nie je veľká, hodnotené územie je dostatočne veľké a umožňuje strategické hodnotenia + následné rozhodnutia.

Tento princíp by mohol fungovať v prípade, že v SEA sa naozaj zistí a potvrdí, že lokalizácia pre daný druh činnosti je v rámci dotknutého územia najlepšia/ najoptimálnejšia, alebo najvýhodnejšia. Ak sa správne budúca činnosť umiestni a dorokuje

sa s dotknutými organizáciami a aj s tými, ktoré vyslovujú nesúhlas, môže byť takto „poriadne“ spracovaná SEA užitočná pre všetkých zúčastnených.
Procesom schvaľovania územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie treba venovať väčšiu pozornosť. Stavebný zákon má „veľkú moc“, v § 2 ktorý pojednáva o územnom plánovaní zahŕňa okrem iného tieto úlohy a činnosti:

- určuje regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využívania územia,
- vymedzuje chránené územia, chránené objekty, oblasti pokoja a ochranné pásma (ďalej len "chránené časti krajiny"), ak nevznikajú podľa osobitných predpisov inak, a zabezpečuje ochranu všetkých chránených častí krajiny,
- posudzuje a hodnotí územno-technické dôsledky pripravovaných stavieb a iných opatrení v území a navrhuje ich rozsah, ktorý podmieňuje ich environmentálne vhodné a bezpečné využívanie,
- rieši umiestňovanie stavieb a určuje územno-technické, urbanistické, architektonické a environmentálne požiadavky na ich projektovanie a uskutočňovanie,
- určuje zásady využívania prírodných zdrojov, podmienok územia a celého životného prostredia, aby sa činnosťami v ňom neprekročilo únosné zaťaženie územia, aby sa vytvárala a udržiavala ekologická stabilita krajiny,
- navrhuje územno-technické a organizačné opatrenia nevyhnutné na zlepšenie životného prostredia, dosiahnutie ekologickej stability a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja.

A pozrime sa na ten istý paragraf v rámci zákona EIA a SEA (zákon č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších zmien a doplnkov) – §2 Účel zákona:

a) zabezpečiť vysokú úroveň ochrany životného prostredia a prispieť k integrácii environmentálnych aspektov do prípravy a schvaľovania strategických dokumentov so zreteľom na podporu trvalo udržateľného rozvoja,
b) zistiť, opísať a vyhodnotiť priame a nepriame vplyvy navrhovaného strategického dokumentu a navrhovanej činnosti na životné prostredie,
c) objasniť a porovnať výhody a nevýhody návrhu strategického dokumentu a navrhovanej činnosti vrátane ich variantov a to aj v porovnaní s nulovým variantom,
d) určiť opatrenia, ktoré zabránia znečisťovaniu životného prostredia, zmiernia znečisťovanie životného prostredia alebo zabránia poškodzovaniu životného prostredia,
e) získať odborný podklad na schválenie strategického dokumentu a na vydanie rozhodnutia o povolení činnosti podľa osobitných predpisov.

V citovanom stavebnom zákone § 2, sú podčiarknuté niektoré slová, sú zvýraznené pre ich význam: vymedzuje, posudzuje a hodnotí, rieši, navrhuje. A ten istý paragraf v rámci zákona EIA/SEA: zabezpečiť, zistiť a opísať, vyhodnotiť, objasniť a porovnať, určiť opatrenia, získať odborný podklad. Ten rozdiel je zrejmý.

Oblasti pôsobenia procesov EIA/SEA a ich postavenie v legislatíve SR boli v krátkosti načrtnuté, neprisudzujme im prehnane významné postavenie, ale ani ich nepodceňujme, lebo je tu ešte jeden faktor a to občan s jeho právami a postrehmi.

Pohybujme sa v medziach platnej legislatívy, zodpovedne pristupujme k obom zákonom a používajme v nich obsiahnuté mechanizmy. Neprodukujme územné plány a stratégie bez dobrej SEA, neprodukujme územné rozhodnutia bez úplných posudzovaní vplyvov a zároveň z procesov EIA/SEA nechcime robiť územné plány a koncepcie, prípadne projektovať stavby pre územné konanie. Tá deliaca čiara je veľmi úzka, ale oplatí sa zamyslieť nad cieľmi oboch zákonov.

Záver

V závere by som si dovolil navrhnúť niekoľko bodov, ktoré by sme mali zvážiť pre zlepšenie súčasného stavu:

- Väčšiu pozornosť venovať školeniu a vzdelávaniu. Spomínaným problémom by sa mohlo predísť, keby sa o nich rozprávalo a hľadali by sa riešenia.

- Štátna správa a samospráva má v procese SEA a EIA veľkú váhu, častokrát nevidí previazanosť oboch procesov a previazanosť na ďalší postup povoľovania stavieb. Teda opäť vzdelávanie a výmena skúseností.

- Posudzovanie EIA a SEA nie je možné izolovať od legislatívy SR, existuje určitá previazanosť a táto by mala byť dodržaná, teda ak je niečo schválené a záväzné, malo by to platiť a nie pokúšať sa cez proces EIA nulifikovať predchádzajúce rozhodnutia. Napríklad ak treba niečo meniť, potom podľa toho zákona, kde to vzniklo, ak je zlý územný plán, nech sa mení územný plán, ale v rámci stavebného zákona.

Mgr. Tomáš Šembera
EKOJET, s.r.o.
Staré Grunty 9A, 841 04 Bratislava
sembera.tomas@ekojet.sk
02/4569 0568

Ing. Ivan Šembera, CSc.
EKOJET, s.r.o.
Staré Grunty 9A, 841 04 Bratislava
sembera.ivan@ekojet.sk
02/4569 0568